

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLV (39)

Štev. (No.) 16

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

1. maja 1986

RUDOLF SMERSU

Kakšno samostojnost zahtevamo?

Ker je tu in tam slišati, da Slovenski narodni odbor še ni zavzel jasnega stališča do slovenske državnosti, pojasnjujemo tistim, ki niso brali naših dosedanjih izjav in članikov v zvezi s tem vprašanjem, da je bilo to že večkrat jasno poudarjeno.

Tako je npr. razvidno iz Izjave SNO (oktober 1985), kakšno državno samostojnost zahtevamo za svoj narod demokratični Slovenci.

V prvem členu omenjene Izjave stoji, da „Slovenci zahtevamo zase politično, kulturno, versko in gospodarsko SVOBODO, ki naj temelji na spoštovanju človekove osebe.“ Nato pa sledi odstavek, ki pravi: „Slovenci hočemo DRŽAVNO SAMOSTOJNOST, DA BO SLOVENSKO LJUDSTVO MOGLA S POLNO ODGOVORNOSTJO ODLOČATI O SVOJI USODI, duhovno in stvarno napredovati ter izpolniti svojo dolžnost.“

Ne more biti nobenega dvoma, da sta v gornjih odstavkih združeni zahteva po resnično demokratični družbeni ureditvi in zahteva po državni samostojnosti. Slednja zahteva je ponovno izražena v nadaljnjem odstavku „Izjave“ z besedami: „O vstopu slovenske države v kakršnokoli zvezo držav ali v mednarodne tržne enote naj svobodno odloči narod sam na podlagi svoje demokratične ustave; na enak način naj bo mogoč tudi njen izstop.“

Jasno je tedaj, da se Slovenci ne zadovoljimo s tako avtonomijo ali federacijo in da hočemo državno samostojnost v smislu evropskega državnopravnega pojmovanja države, t. j. države s polno suverenostjo in z najvišjimi atributi, kolikor je to

v današnjih razmerah in po mednarodnem pravu mogoče. Suverena država, ki jo zahtevamo, se razlikuje npr. od „držav“, ki sestavljajo veliko severnoameriško demokracijo, in tudi od „držav“ v Braziliji, ki so le federalne edinice; vemo namreč iz lastne izkušnje, da take družbene oblike ne predstavljajo rešitve za naš narod.

Že v programu SLS iz leta 1954 beremo osnovno načelo, „da ima slovenski narod po naravnem pravu pravico do svoje države in da zato SLS dela na tem, da narod to svojo pravico uveljavi in se ves zdrži v slovenski državi.“ Kasneje je bila v „Deklaraciji SLS ob 90-letnici“ (december 1982) ta misel potrjena s pozivom, naj se „narod združi v slovenski državi“, da postane „Slovenija svobodna, samostojna in združena.“

Tudi Slovenska demokratska stranka je v svojem programu (avgust 1984) izjavila, naj bo „državna oblika Slovenije parlamentarna republika“, ter da naj „narod svobodno in suvereno izberejo novo vsebino in obliko svoje lastne kot tudi medsebojne ureditve.“ — SNO to zahtevo demokratičnih strank ponovno potrjuje v omenjeni „Izjavi“ z besedami: „ZDRUŽIMO SE V ZAHTEVAH PO SLOVENSKI SVOBODI IN SAMOSTOJNOSTI!“

Ni tedaj vprašanje, kaj Slovenci hočemo, marveč, kako naj to, kar hočemo, uresničimo v okviru notranjih in zunanjih danosti.

Pot do državne samostojnosti ni končana, a slovenski narod stopa po njej z vedno krepkejšimi koraki.

Dva komunistična fenomena v Ljubljani

Mednarodno rabljeno besedo fenomen večkrat rabimo, vendar bom zaradi jasnosti njenega pomena navedel, kaj o nji pravi Slovenski pravopis. Fenomen je nenavadna prikazen oz. čudovit pojav. Ta vsebina točno zadane karakteristiko dveh oseb v glavnem mestu republike Slovenije, ki sta se zdela dopisniku enega največjih svetovnih listov dovolj nenavadna in čudovita, da ju je poiskal v Ljubljani, se z njima razgovarjal in svojemu listu poslal obsežno poročilo o tem.

Oba sta Slovenca mlade generacije, oba seveda člana komunistične partije (s čimer ni rečeno, da sta tudi prepričana komunisti), oba govorita tekočo angleščino, oba sta na vodilnih ekonomskih položajih. Stanislav Valant, 34 let star, je eksekutivni šef Ljubljanske banke, največje denarne ustanove v republiki in tretje največje v celi državi, Matija Škof pa je (star 38 let) predsednik industrijskega konglomerata Slovenijales, ki iztrži letno več kot za pol milijarde dolarjev vrednih izdelkov svojega podjetja.

Dopisnik takoj ob začetku pohvali, kako se oba lepo obnašata, nepristransko govorita lepo angleščino, sta elegantno oblečena in izgledata kot uspešna in mnogo pojujoča mednarodna eksekutivna zastopnika. Označi ju za povsem moderna komunisti, ki si nikakor ne domišljata, da bi bila mogla doseči tako visoki mesti na socialno-gospodarski lestvici brez članstva v komunistični partiji. Poročevalec nato doda, da je vsakdanja trditve v komunističnih deželah, da članstvo v partiji ne zagotavlja praktične prednosti in s tem v zvezi vpraša Valanta, da-li bi mu bilo mogoče doseči njegov

dominantni položaj brez članske izkaznice.

„Ne še,“ odvrne Valant. Ta tipični odgovor jasno odkrije miselnost tega moža, da gre razvoj politične in socialne evolucije neizogibno v dobo, ko me bo več treba članstva v partiji za pridobitev najvišjih položajev v družbi. Razkriva duha, ki implicite predvideva tak razvoj in se v tem duhu sooča z ekonomskimi vprašanji. Še bolj jasno potrjuje takšno njegovo gledanje na stvarno, nepristransko reševanje zadev njegova dodatna pripomba: „Nekatere politične zadeve, nekatere dogme niso tako resnične, kot so bile pred 20 leti.“

Matija Škof si je deloma pridobil svoje gospodarsko znanje na državnih univerzi v Missisipiju in se navdušuje za tržno ekonomijo v nasprotju s partijsko dirigiranim gospodarstvom v Jugoslaviji. „Mi smo odločno interesirani v boj in bolj razvitem tržnem ekonomskem postopku in ne maramo državnega vmešavanja nikjer.“ Ali niso to spodbudne besede ljudi na visokih in vodilnih položajih, ki napovedujejo — tako se vsaj zdi — razvoj javnega življenja v Sloveniji ven iz partijskega kalupa v svobodnejši sistem prostega, nedirigiranega gospodarstva? Osamosvojitvi na ekonomskem polju bodo nujno sledili premiki v večjo svobodo tudi na ostalih sektorjih javnega življenja.

Na vprašanje radovednega poročevalca, kaj Škof in Valant menita o „socialističnem samoupravljanju“, je dobil pojasnilo, da delavski svet, ki imajo svojo besedo v določanju politike v podjetju, nič ne prizadene moči managementa. Valant misli, da samoupravljanje po-

meni v prvem redu avtonomijo vsakega podjetja pred kontrolo države. Saj delavski odbori dejansko odobrijo ali odklonijo le temeljne smernice in se ne vtikajo v dnevno poslovanje. Pri Slovenijalesu, pravi Škof, tem obsežnem podjetju, ki lastuje 23 kompanij, managerji, izvoljeni od delavcev poslujejo prav tako kot v vsaki drugi gospodarski ustanovi, ki je ne upravljajo delavski odbori.

V točki delavskega samoupravljanja, tega zelo spornega eksperimenta v Jugoslaviji, velja pripomniti — česar pa dopisnik ne omenja —, da kritika ne graja toliko vmešavanja delavskih odborov v managerske posle kakor diktate partijskega vodstva managerjem. O tem zelo občutljivem predmetu oba fenomenalna protagonista nove smeri v slovenskem gospodarstvu previdno molčita. Kostanj je še pregloboko v žerjavi, da bi ga hodila iskat.

Vključ temu se sme objektivno in stvarno zapisati, da je podoba obeh mož, ki ju je časnikar v svojem poročilu svojemu listu naslikal in je gotovo z ozirom na reputacijo lista pravilna in resnična, za Slovence razveseljiva in spodbudna, pa naj živimo kjer koli. Potrjuje namreč, da se stvari v domovini vendarle razvijajo v pravo smer. Usoda naroda se bo odločila v matični deželi in mikler drugje. Zato naj bodo naše oči stalno obrnjene v domovino. Skrbno zasledujmo, kar se tam dogaja in skušajmo v stikih s sorodniki, znanci in prijatelji tamkaj vplivati, da bi se razvoj odvijal v smislu obeh zgoraj opisanih fenomenov po poti svobode in neodvisnosti naroda, čigar živi udje smo in ga ljubimo. L. P.

Ustvaritev enotnega slovenskega prostora

Ze več kot deset let se po vseh štirih Slovenijah — matični, zamejski, zdovski in izseljenski — živahno razpravlja o ustvaritvi enotnega slovenskega prostora. To naj bi bila nekaka nova izdaja zamisli Zedinjene Slovenije iz srede prejšnjega stoletja, ki je veljala skoraj sto let za slovenski politični program.

Doslej so doma s tem v zvezi govorili o enotnem slovenskem prostoru, zadnje čase pa govorijo rajši o skupnem slovenskem prostoru, ker gre baje beseda „enotni“ na živce Beogradu in nekaterim krogom v Avstriji in Italiji.

Tudi pišejo doma, nekam sramežljivo, o skupnem „kulturnem“ prostoru, čeprav je povsem jasno, da nihče ne misli na izmenjavo samo kulturnih vrednot. To je pač davek sedanjim nosivcem družbene ureditve, ki bi ob najmanjšem dvomu o le-tej, takoj prižgali vsemu temu govorjenju rdečo luč.

Za kaj pravzaprav pri vsej stvari gre?

Gre za zavest, da smo vsi člani in deli slovenskega naroda, kjerkoli po svetu živimo, eno človeško, narodno in duhovno občestvo. Gre za utrjevanje te zavesti, pa tudi za ustvarjanje, ohranjanje in krepitev tega občestva. Meje in razdalje, ki nas ločijo, naj bi presegali s prostim pretokom informacij vseh vrst, s pogovarjanjem o osnovnih narodnih vprašanjih in konkretnih uresničitvah, z medsebojno povezavo in vzajemno izmenjavo duhovnih, kulturnih, narodnih, družbenih in gospodarskih dobrin in vrednot.

Jasno je, da ne gre in ne sme iti za pretok dobrin le v eno smer, ampak za njih obojesmerno izmenjavo. Zato ni prav, če izvaža matica svoj tisk v ostale Slovenije, istočasno pa slovenski tisk, ki izhaja zunaj njenih mej, vanj ne sme. (Če sme med Slovence na tujem Rodna gruda, zakaj bi ne smela med Slovence doma Naša luč?) Zato tudi ni prav, če podpira matica moralno in z denarjem zunaj svojih

meja le tiste skupine Slovencev, ki trobijo v režimski rog, z ostalimi pa ravna, kakor da jih ni. Prav tako je zelo vprašljivo poseganje matice v notranje zadeve sosednjih držav, ko npr. zahteva uresničenje 7. člena državne pogodbe v Avstriji ali izglasovanje globalnega zaščitnega zakona za slovensko manjšino v italijanski deželi Furlanija-Juljska krajina — kar oboje naj bi seveda počela še zavzeteje kot doslej, če istočasno ne dovoljuje, da bi smele ostale tri Slovenije terjati za matično deželo demokracijo in spoštovanje temeljnih človekovih pravic.

Misel sama o enotnem slovenskem prostoru je (z gornjimi popravki) lepa in dobra. Z uresničitvijo bo pa treba pobitei, ker ji čas s svojimi mehanizmi ni naklonjen.

Naša luč, št. 2, 1986

„ODPRTA VPRAŠANJA“ MED BEOGRADOM IN BONNOM

V Nemčiji živi 600.000 Jugoslovancev — kar predstavlja za Turke drugo največjo skupino sezonskih delavcev. Letno pošiljajo v domovino okrog 1,5 milijard mark. Istočasno pa letno potuje okrog 2,5 milijonov Nemcev-turistov po Jugoslaviji in ji pustijo okrog 1,2 milijard mark. To so vsekakor lepe vsote, ki jugoslovanski blagajni dosti pomagajo. Zato ni čudno, da hočejo sedanje jugoslovanske oblasti imeti dobre odnose s svojim nemškim sosedom in se vsaj v tisku skušajo izogibati vsakega revanšizma ali tozadevne propagande.

Vendarle je nemška poslanica, gospa Gizela Rheker, podala v svojem referatu pred nemško „Vzhodno-evropsko družbo“ v Münchnu kaj zanimiva dejstva. Gospa namreč v svojem poročilu trdi, da dopisnik beograjskega lista „Politika“ v Bonnu poroča, da v zapadni Nemčiji ži-

Pred kongresom ZKJ

Najvišji partijski forum — kongres Zveze komunistov Jugoslavije — bodo pripravili meseca maja. To bo že trinajsti po vrsti, prvi po štirih letih. To pot bodo na kongresu razpravljali o sebi.

Partija je v zadnjih letih doživljala mešani uspeh za neuspehom. Takoj po vojski so utopiščno trdili, da je komunizem neizbežna smer družbenega razvoja, da gre svet kar sam od sebe po njih željah. A sedaj? Partijski sociolog Boris Vučković piše: „Kdo še jemlje komunizem kot družbeno vizijo? In če jo, ga smatrajo za dinosavra — predpostavljamo izumrlo žival.“ (Nova Hrvatska, št. 7)

Preje se je partija hvalila, da je njena politika in smer kažipot vsem narodom na poti v boljše bodočnost. Isto so trdili še na 12. kongresu le-

ta 1982, ko so se že nehvali krediti. Celo Stane Dolanc, član predsedstva države, se sedaj sprašuje, kako more partija dati vizijo za 100 let naprej, če ni možna rešiti sedanjih problemov, ki jih občuti vsak državljan na lastni koži.

V sami partiji ni več soglasja, saj po Titovi smrti ni več človeka, ki bi bil zmožen s trdo roko in avtoriteto odločiti in uveljaviti svojo voljo. Vsi člani centralnega komiteja imajo voljo in željo, da si obdrže oblast in vodstvo, a ta jim počasi uhaja iz rok; kako pa to zavreti in spraviti uporni tok v primerno obliko, pa si niso več soglasni. Pričeli so nacionalni problemi in nacionalna zavest se je poostri-la, tako da ima tudi ta svoje mesto v razpravah — čeprav je bi po čistem komunističnem pravilniku ne

žave, kadar pridejo domov in to predvsem v Bosni ali na Hrvaškem. Nemške oblasti tudi opozarjajo, da imajo po njihovih zakonih vsi sezonski delavci pravico, da zahtevajo varstvo dežele-gostiteljice. Poleg tega Nemcem tudi ni vseeno, kakšna poročila o stanju v njihovi deželi zbirajo in dajejo inozemski delavci.

Jugoslovanski sezonski delavci so — predvsem v Bosni — ob povratku v svoj domači kraj — izpostavljeni vsemogočemu izpraševanju — kot npr. s kom se družijo, v katerem podjetju delajo, kaj in kako mislijo njihovi predpostavljani. Takšnega zasliševanja so deležni tudi tisti Jugoslovanci, ki so že sprejeli nemško državljanstvo in so se iz jugoslovanskega izbrisali.

Gospa Rheker vprašuje, komu in zakaj služijo takšne informacije. Zato predlaga, da bi jugoslovanske in nemške oblasti ob obisku jugosl. notranjega ministra Čufalića v medsebojnem razgovoru razčistile in uredile ta „odprta vprašanja“.

FAZ, 15. marca P. D.ova.

bi smela imeti.

Doslej so člani partije iz Kosova in Vojvodine lahko odbili velikosrbske težnje, da je srbska partija nad njimi. Makedonski in črnogorski komunisti oklevajo med federalizmom in centralizmom. Kot je znano, je moral Tito sam izvesti nekak notranji udar in očistiti hrvatsko partijo nacionalistov — a s tem jih ni popolnoma zamoril.

In kako se pripravljajo slovenski komunisti na ta kongres?

Sredi aprila je bil kongres Zveze komunistov Slovenije. Ne vemo še točno, kaj so sklenili, saj bodo v javnost prišle le nevažne zadeve — a na svojem kongresu 1982. leta so zahtevali „spremembe v poljedelski politiki, spremembe v privatnem lastništvu, samoupravljanje z devizami in samostojen politični, kulturni, ekonomski in družbeni razvoj vsakega posameznega naroda.“ Slovenci so se za prihodnji kongres ZKJ potegnili za neke vrste federalizacijo Zveze komunistov in celo je padel predlog o povečanju vloge Socialistične zveze v političnem življenju, kar bi lahko pomenilo začetek večstranskega sistema. Kajti dosedaj je SZDL bila le nekaj privesek partije in ni imela nobenega dejanskega vpliva, čeprav je formalno na njej slonela politična oblast.

Gotovo vidi partija, da ji oblast uhaja iz rok. Ali boljše oblast še ne, ampak idejno soglasje in tiha privolitev, da partija ureja politiko, kot se ji zdi. Posamezniki že kritizirajo politične ideje in vrhove, narodnosti hočejo voditi svojo politiko. Prvi represivni korak je bil postavitve Mikulića za predsednika vlade; drug tak simptom je pritisk srbske partije, da postane predsednik Zveze književnikov Jugoslavije Bulatović, ki ga pa vse druge federativne enote odklanjajo. In še kongres ZKJ.

Na vsak način je preteklo že precej vode od časov, ko so delegati na takih kongresih samo ploskali Titu.

TDml.

Titova pokvarjena dediščina

Jugoslavija in zahod 1939-1984

Nera Beloff, London 1984

V Londonu je izšla knjiga Nore Beloff, dolgoletne dopisnice londonskega Observerja, Reuterja in Economist. Svobodna Slovenija je že prej objavila poročila o knjigi, sedaj pa jo je uredništvo dobilo v oceno. Po možnosti bomo nekatere odlomke iz knjige prevedli in objavili. Za sedaj naj samo povemo, da se v uvodu pisateljica zahvaljuje raznim sodelavcem, med njimi dr. Ljubu Šircu in dr. Pavlovichu, brez katerih pomoči, pravi, bi ta knjiga ne mogla iziti.

Na ovitku knjige beremo: Nora Beloff meni, da je prišel čas, da se nanovo, temeljito, oceni krivda za škodo, ki jo je povzročil Tito in titovstvo. Zahod popolnoma napačno razume njegovo vlogo pri osnovanju današnje Jugoslavije, značaj njegovega režima in družbe, ki jo je on ustvaril. Pisateljica v tej temeljito informativni knjigi prikazuje in ugovarja številnim Titovim mitom.

Splošno mnenje v svetu je, da so partizani med vojsko skoraj sami premagali Nemčijo v Jugoslaviji. Vendar Mrs. Beloff pravi: ni tako. Nemci so imeli deželo pod kontrolo s sorazmerno malo vojaške sile. Mesta so bila mirna, gverila je bila omejena na hribe, še več, gverila je potrošila več časa za borbo med partizani in četniki kot za borbo z Nemci. Tito je smatral četniškega vodja Mihajlovića za fašističnega kolaboracionista, zopet ni tako: Mihajlović je bil na strani zaveznikov, a proti komunist. Vendar je Tito uspel zagotoviti, da so komunisti izšli po vojni kot vladajoča sila. V ta namen je sistem načrtno zatrl vso eventualno opozicijo, čeprav je s tem oslabil vojne napore. Mrs. Beloff vztraja na tem, da Tito ni bil velik patriot — postavil je vedno svoj interes pred dobrobit dežele.

Posebno presenetljivo sta podrobno pokazana v knjigi naivnost in zupanje Churchilla in Roosevelta v njihnih dogovorih s Titom. Zaradi napačne informacije (komunistični agenti so bili dobro nameščeni v zavestniški poveljniški verigi), neumnosti njihovih želja, in Churchillovega osebnega romantizma, so na partizane stalno gledali kot na borce za svobodo in v najslabšem slučaju kot na „pinks“ (ki se dajo upogniti). Tako je Tito uspešno manevriral in izigral zaveznike.

Prva leta po vojni, je daleč proč od svoje lastne linije, tesno sledil Stalinovi liniji enopartijske vlade. Vsi nekomunistični elementi so bili zatrti. „Tito je trdnjava moči,“ je rekel nekoč Stalin. „On pomete z vsemi.“ Vendar Zahod je še vedno

smatral Tita za zmernega. Pozneje je prišel prelom s Sovjetsko zvezo v glavnem zato, ker je Stalin smatral, da je Tito preveč dinamičen, mogoče karizmatičen, on pa je hotel imeti na vrhu bolj ubogljivega strankinega človeka. Na Titovo politiko, ki je sledila, se je gledalo kot na „neuvrščenost“ med Zahodom in Zahodom; toda Mrs. Beloff dejansko dokazuje, da je bil Tito „neuvrščen“ glede Zapada. Njegov cilj je bil Stalinov cilj.

Podobno je Titova motranja politika „enočnosti“ in ekonomskega „samoupravljanja“ v veliki meri samo propagandno proceje. V praksi je delitev dežele v federalne države, pogosto silno nasprotujoče si med seboj, ustvarila 8 prilikavih ekonomsko avtarktičnih enot, ki se vzdržujejo s posojili Zapada. In nakazana „tretja pot“ ekonomskega samoupravljanja, ki naj bi osvobodila delavca kapitalistične negotovosti in komunistične birokracije, se je izkazala kot polomija. Ogromna pomoč 15 zapadnih dežel je mogoče obvarovala Jugoslavijo kaosa, vendar dežela ima še vedno najvišjo inflacijo v Evropi in neumljen porast brezposelnosti. Korupcija je razpredena na veliko in črna borza cvete. Mrs. Beloff piše bolj z obžalovanjem kot s sovraštvom, bolj z upanjem kot z obupom. Ona ni sovražna do Jugoslavije, nasprotno, ona upošteva njene pridobitve in njene težave. Njena kritika je konstruktivna in pozitivna. Vendar je že čas, da prenehamo gledati na Jugoslavijo skozi rožnata očala in da podpremo resnično mnenje o njej. Tako misli Mrs. Beloff.

Hrvaški škof protestira

Hrvaški časopis „Glas koncila“ je v prvih dneh marca priobčil pismo banjaluškega škofa Alfreda Pichlerja, v katerem cerkveni knez protestira zaradi kršenja pravic državljanov, ki izpovedujejo katoliško vero. Kopijo tega pisma je poslal nunciju, okrajnim oblastem v Sarajevu ter centralni vladi v Beogradu.

Povod temu pismu je bila nedavna aretacija duhovnika Filipa Lukenda, katerega so oblasti obdolžile, da širi med mladino „nacionalistične ideje“, ker jih med poučevanjem verouka nagovarja, da naj se po možnosti poročajo s katoličani bosanskega porekla, da bodo ohranili jezik in vero. Kljub župnikovemu slabemu zdravju niso dovolili škofu, da bi ga v ječi obiskal.

Škof Pichler smatra, da je takšno zadržanje oblasti kršenje pravic, ki so zagotovljene vernikom po državnih ustavi.

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Ta četrtek, 1. maja, se po argentinskih ustavnih določilih začne novo redno parlamentarno zasedanje. Tretje že, odkar je nastopila nova civilna vlada; stotretje, upoštevajoč celotno argentinsko parlamentarno zgodovino. Predsednik bo s posebnim govorom otvoril zasedanje in podal kongresu poročilo o delu vlade v obdobju zadnjih dvanajst mesecev. Težko bo predsedniku Alfonsinu pokazati uspehe: ni jih bilo, če izzamemo eno in glavno točko: narod živi v demokraciji, ustavni organi delujejo po vseh pravilih, narod soglaša z demokracijo in pričakuje z upanjem odločitve v strankah, ki bodo pripravile v teku letošnjega leta svoje kadre za volilni boj, ki bo leta 1987 imel velik cilj zamenjave guvernerjev in nove narodne volitve za parlament.

POGLED NA SEVER

Dva važna obiska je dočakala te dni radikalna vlada. Sredi preteklega tedna se je mudil v Buenos Airesu znani ameriški diplomat, borec neštetih diplomatskih bojev in izvedenec v prikritih posegih ZDA v zadeve tujih držav, Philip Habib. Trenutno ima na skrbi zadevo nesporazuma med ZDA in Nikaragvo, zato je bil poslan po raznih srednje in južnoameriških državah, da v njih razlaga stališče Washingtona v tej zadevi, in pridobi južne simpatije za ameriško politiko.

Reaganova vlada ima težave v kongresu. Predstavniki ameriškega naroda nočejo potrditi denarne podpore protigverilci v Nikaragvi. Pa tudi s to podporo je uspeh protirevolucije več kot dvomljiv. Po dolgih letih marksistične vlade ni nikakega upanja, da bi tudi večje uporne obojane skupine imele resen izgled za uspeh, katerega zadnji cilj naj bi bil strmoglavljenje sandinističnega režima. V tej zadevi je tudi mnogo temnih točk, kot npr. usoda, ki jo je ZDA pripisala Edenu Pastori, bivšemu „komandantu Cero“. Pa to je zadeva kakega drugega področja. Mi se vrnimo na argentinsko stališče.

Argentina je postala članica tkim skupine „zaslombe Contadori“, to je četveročlanski komisiji, ki skuša doseči miren sporazum v srednji Ameriki, ki doslej ni žela nikakih uspehov. Naj bo ameriška nepopustljivost, naj bo nikaraška trma, vsi naporji so bili doslej zaman. Habibov namen v Buenos Airesu je pokazati novo ameriško naklonjenost Contadori. To mislijo naj bi prejel tudi Elliot Abram, pomožni tajnik za mešameriške zadeve v Washingtonu, katerega obisk je bil napovedan za 1. maja. Po Habibovih

stopinjah naj bi on dosegel večjo naklonjenost argentinske vlade za ameriško stališče, sedaj ko Reagan kaže mil obraz Contadori.

To pa ima v radikalni vladi dva odmeva: po eni strani vidimo nujo, da se, zaradi raznih vzrokov, a v prvi vrsti zaradi problema zunanjege dolga, čim bolj približa severnoameriški vladi. Po drugi strani pa je kazanje simpatije do levičarskih režimov, zlasti do nikaraškega, eden maloštevilnih adutov, ki jih je radikalizem doslej še vedno igral naproti domači leviči. Na tem razpotju se sedaj nahaja vlada, in ni težko napovedati, kam se bo končno magnila.

VELIKO GRMENJA, MALO DEŽJA

Kot smo zgoraj omenili, parlament začne redno zasedanje. S tem je tudi zaključeno izredno obdobje, katerega je vlada sklicala preteklega decembra. To obdobje pa je bilo „izredno“ le zaradi neučinkovitosti. Ves rezultat zasedanja je nekaj zakonov davčne vsebine, pa maratonska debata o zunanjem dolgu, katera pa, kakor smo že enkrat omenili, ni prinesla nikakih praktičnih zaključkov.

Zadnje dni je opozicija predlagala sestavo posebne kongresne komisije, ki naj raziše problem zunanjege dolga, vzroke in krivce za tako orjaško in nesmiselno zadolžitve, pa so se radikali temu uprli. Zakaj, je pač ena tistih neznank, ki jih človek nikdar dobro ne razume.

Senat je medtem tudi počival. Potrdili so le napredovanja v činu nekaterih visokih oficirjev, pa še tu je prišlo do polemike. Organizacije za človekove pravice so proti nekaterim teh oficirjev pričele kampanjo, češ da so umazani izza časa protigverilske vojne. Senat je šel preko teh obtožb in potrdil napredovanje vseh predloženih. V tem oziru so se senatorji res izkazali kot predstavniki naroda. Ljudi na splošno vedno manj zanimajo obtožbe organizacij za človekove pravice. Kakor bolj se oddaljujemo od omenjenih dogodkov, toliko bolj spoznavajo, da ni bilo vse ne belo, ne črno. Da naj se o zadevi izreče pravosodna oblast, narod pa naj čim prej doseže spravo, brez katere ne bo sreče, ne lepe bodočnosti.

V zvezi s temi problemi, je tudi vlada te dni pozvala vojaške tožilce, naj pohitijo s sodnimi postopki. V tej zvezi je tudi nakazala, da naj se dobro preuči v vsakem primeru, glede „poslušnosti ukazom“ ali „izvrševanju ukazov“. Če je vojak, nižji ali višji oficir, le izpolnjeval ukaze, potem ni kriv dejanj, ki jih je

storil. Kaznovan more biti le, če se je od točno danih ukazov oddaljil in delal na svojo roko. Po tej vladni določbi se je znova razvila debata. Obrambni minister je sicer dejal, da ne bo „zaključne pike“ za to storijo. Po načinu pa, kako so reagirali levičarski krogi, moremo sklepati, da je tudi radikalna vlada storila korak ne le k „spravi“, marveč tudi korak naprej k „odpuščanju“. Sam šef glavnega štaba, najvišja vojaška avtoriteta v državi, general Ríos Ereñú, je izjavil, da je ta vladna poteza ponesla „mir v vojaške kadre“. Nov dokaz političnega realizma radikalov. Oziroma potrdilo starega pregovora, da „sila kola lomi“.

VRE, VRE, VRE

A če vlada kaže razumevanje do marsikaterega problema politične vsebine, ne smemo pričakovati tega razumevanja povsod, zlasti ne pri leviči. To se je pokazalo pri zadnjem zasedanju FUB-e, Federacije študentov buenosaireske univerze. Zbrali so se da prenovijo oz. potrdijo svoje vodstvo. Še pred zasedanjem je prišlo do sporazuma med radikalno Franja Morada ter zastopniki intransigentne mladine: radikali (Martin Bañtrub) bi obdržali predsedništvo, intransigenti (Fernando Roldán), pa bi prav tako obdržali glavno tajništvo.

Sporazum pa je nekje splaval po vodi. Vpliv skrajne levice je namreč v federaciji velik. Velik je bolj v političnem oziru kot v številnem. A zadostovalo je nekaj gesel o „radikalni lakoti“ in „ljubimkanju“ z Mednarodnim denarnim fondom, da so intransigenti pričeli preučevati strategijo. Prišlo je tako do neke vrste sporazuma med njimi ter kompartijo in trockisti. S tem so radikali ostali osamljeni, brez potrebne večine. Kako daleč je prišel ta razkol je razvidno iz dejstva, da se je pričelo govoriti („le govoriti“) o sporazumu med Franja Morada in UPAU (Alsogarajevimi liberalci). Ko pričemo te vrstice, še ni prišlo do končnega izida. A dogodek je sam dovolj zanimiv, in kaže kako se kuhajo stvari v univerzitetnih federacijah.

Za konec še kratka omemba dveh zadev. Najprej o CGT: na prvem zasedanju gospodarsko-socialne konference se je pojavila z novo zahtevno povišico delavskih plač: Za vse enako, 40 avstralov. To je globoko pretreslo temelje sporazuma.

Druga: pretekli teden je Alfonsín, po dolgem času, sprejel uradno predstavništvo peronizma: Saadija in družbo. Caffero, vodja „obnoviteljev“ je takoj poskočil, češ da se vlada vtiča v notranje zadeve peronizma. Dejstvo je, da ga je Saadi prehitel. Obnovitelji so tudi hoteli dialoga z vlado. Kako pa je Alfonsín izbiral, in zakaj je tako izbral, je pa druga zadeva.

O resnični podobi škofa Rožmana

Zadnje čase objavlja ljubljansko „Delo“ vsako soboto v nadaljevanju precej grob napad na osebo in delo škofa dr. Gregorija Rožmana. Svar je šla tako daleč, da je v Družini slovenski metropolit dr. Šuštar protestiral proti lažem in polresnicam, ki blatijo lik škofa. V ljubljanski „Mladini“ se je oglašil tudi neki dopisnik, ki v ostrem tonu protestira proti gledu. Kot zanimivo oznako prav v nekaterih pogledih na

Uredništvo Dela se je v tej vsepobni krizi odločilo za predstavitev „resnične podobe škofa Rožmana“. Ta tema spada v celo plejado podobnih, ki se v zadnjem času kar pogosto forsirajo v sredstva javnega informiranja in so za naš sedanji položaj, za katerega vsi vemo, kakšen je, povsem irelevantna (nova himna, olimpiada v Sarajevu in Beogradu, univerziada v Zagrebu, beograjski proces, zahteve Jovanke Broz, sojenje Artukovića...)

Pisanje o škofu Rožmanu? Zakaj pa ne!? Vendar, vsako pisanje vsebuje določen namen, ki pa ga je pisec nadaljevanj „O resnični podobi škofa Rožmana“ Ivan Jan premalo razkril.

V njegovem pisanju pogrešamo znanstveni instrumentarij, kot je navedbo virov in literature. Natančna navedba le-teh je ob tako občutljivi temi nujna. Poljudnost oziroma časniška oblika ne more biti izgovor. Viri morajo biti navedeni, da bomo vedeli, odkod so citati in

kje lahko originalna celotna besedila preberemo. Če avtor uporablja citate iz emigrantske literature, ki je nam slehernikom prepovedana, je to manipulacija s to literaturo ter z nami — bralci.

Zakaj določene literature ne smemo brati? Zakaj mi je to prepovedano, onemogočeno? Ali se kdo boji, da bi prebral kaj takega, kar bi mu lahko (ne vem komu?) škodovalo? Težko je temu reči le podcenjevanje, da ne bi zapadel pod vpliv „propagande“. Kaj pa je vse propaganda in kdo jo ter kje se vse uporablja?

Za svoje pisanje je torej I. Jan uporabljal tudi tako imenovane emigrantsko literaturo. Vse lepo in prav. Ampak... kot zasebnik je ne smem posedovati, ne smem je izposojati, in kar je najbolj simptomatično, ne smem je niti prebirati v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, kjer se v posebnem depozitu nahaja vsa poglavitna emigrantska literatura!

Zakaj ne!???

To vprašanje se da včleniti v odgovore vprašanj, zakaj je prišlo do kontrarevolucije na Slovenskem — bela garda, plava garda, domobranca (narodna izdaja, kolaboracija). To pomeni, da tudi sam moram v kakršnokoli „emigraciji“, če hočem svobodno študirati. Katera idejnopolitična sila je torej to, ki so se je nekateri takrat, leta 1941, zbalj ter se ji zoperstavili, in ki mi danes, 45 let po takratnih dogajanjih, prav tako s subtilnimi, a arogantnimi načini in sredstvi preprečuje svobodo ustvarjalnega delovanja in proučevanja, kar je osnova vsake civilne družbe?

O škofu Rožmanu I. Jan piše, kot o izdajalcu, sodelavcu z okupatorjem in podobne uničujoče ugotovitve, ki seveda v veliki meri držijo. Nikjer pa ni navedenega nobenega, miti najmanjšega vzroka. ZAKAJ se je škof Rožman navezal že takoj aprila 1941. leta na okupatorje ter zakaj kasneje ni simpatiziral s partizanstvom! Vsa podoba škofa Rožmana v času okupacije je zaradi tega le iztrganina iz celotnega takratnega dogajanja in vednosti.

Za kaj gre? Povsem jasno je, da zgodovino pišejo vedno le zmagovalci, zato je ta zgodovina bolj ali manj pristranska, ena dogajanja se v korelaciji zamolčevanja drugih potencirajo, nekatere pa so, kar se lepo vidi v Janovem tekstu, skrbno vzeta iz celote takratnih dogajanj in vedenj o ta-

kratnem svetu in zato (namenoma) izzvenijo izključno enostransko in zato potencirano negativno. Naj se dotaknem le ene plati: Kaj so škof Rožman in ostali kolaboracionisti razumeli pod izrazi, kot so „komunistična nevarnost“ in „brezbožni komunizem“? Ali res le nevarnost za vero in cerkev (določeno oblast torej)? Kaj pa je bilo iz izkušnja mi (informiranostjo) o metodah: ki jih oblastvene strukture uporabljajo v sovjetskem modelu socializma, ki so ga vsj takratni komunisti imeli za zvezd vodnico (Sovjetska zveza je bila takrat pač na žalost edini vzormik, Stalinov diamant pa na vrhuncu!) od 1918 do 2. svetovne vojne: Stalin (kult osebnosti), represalije — čistke nad drugače mislečimi, inteligenco, svobodo veroizpovedi, o pragmatičnem paktiranju z ideološkimi nasprotniki (Stalin — Hitler) v hegemonizmu in imperializmu (Finska, Poljska)...

Seveda je res, da je tudi škof Rožman paktiral ter izbral pragmatične cilje, kar, najširše gledano, ni bilo napravičnejše.

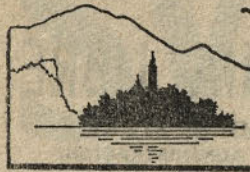
O letih 1941-45 Jan piše: „ali si za okupatorje ali proti njim“. Ali je res bila ta gola poenostavitev primarni smoter? Ali se ni poleg omenjenega vodila poudarjalo tudi drugo: razredni boj, socialistična revolucija? Se mi prav zaradi brezkompromisnosti tega cilja razvila na Slovenskem tako izredno zagrizena bratomorna vojna, ki je izzvenela še

v povojna leta? Primerov, ne samo, da jih je dovolj, ampak jih je preveč. Se danes, štirideset let po vojni, smo priča temu neverjetnemu sovraštvu, ki nam je in nam še odzema izredno dosti energije. Ali mi, rojeni po vojni oziroma neudeleženci tega ideološkega (razrednega) sovraštva res nimamo in ne bomo dobili pravice živeti izven vsega tega, seveda na socialnih pridobitvah narodnoosvobodilne vojne!? (Ali res mora vsaka oblast imeti sovražnika, če ne drugače pa sproticiranega? Dajte, ne, dajte!). Svet hlepi po miru, sodelovanju, ustvarjalnosti, nove generacije po spravi.

Ker v Janovem prispevku pogrešam predvsem vzročnost, ključem vedno znova, da so pri pisanju o teh problemih vzroki izredno pomembni. Analiza oziroma iskanje resnice brez mavljanja vzrokov je le mahanje s prazno vrečo.

I. Jan navaja, kako malo mar je bilo škofu Rožmanu za slovenstvo itd., itd. Ampak, kje so vzroki ter zakaj!? Napisal sem množino, ker obstaja verjetno več vzrokov.

Ker se v zadnjem času relativno precej piše na primer o pobojih domobrancev na Rogu in drugod o dachauskih procesih, se pri kritičnih tega pisanja vedno znova pojavlja le en argument — očitek: da se o teh dogodkih piše zunaj konteksta takratnega dogajanja, da so takrat pač objektivne okoliščine

NOVICE IZ SLOVENIJE

TOLMIN — Za 90-letnico ustanovitve podružnice planinskega društva so v Tolminu poštari izdelali poseben žig. Za mesec julij so napovedane še druge proslave na planini Razor in drugod.

LJUBLJANA — Lovske družine delijo po vseh območjih hrano za različne vrste divjadi, ker jim zima ni pustila zadosti naravne hrane.

VISOKO — Tavčarjev dvorec bodo prenovili. Škofjeloška občina jo je odkupila lani in oddala v uporabo Alpe-touru. Ta ima že načrte za prenovu, saj je dvorec že propadal; v načrtu je velik gostinsko-turistični objekt, deloma bo pa tudi prostor za razstave in druge kulturne prireditve.

RIBNICA — V Irak so v mesecu marcu poslali 150 obratnikov datljev, ki jih že več let izdeluje tovarna Riko. Nekaj sto so jih že prej prodali državam Bližnjega vzhoda.

VELIKE LAŠČE — Mladi literati iz osnovnih šol iz občine Ljubljana Vič-Rudnik so se zbrali in v sklopu Stritarjevega tedna pisali o „Srečanju z domišljijo“. Njim so se pridružili še gojenci Glasbene šole in Zavoda za slepo in slabovidno mladino.

LJUBLJANA — Za aids (SIDA) se trenutno v Sloveniji nihče ne zdravi, nihče ni osumljen. Zdaj so začeli pregledovati tudi vsi kri, ki je pripravljena za transfuzije. V vsej Jugoslaviji imajo uradno dva primera tega obolenja.

ZREČ — Tovarna Comet se je pred dvema letoma povezala s tovarno 8. mart iz Ade v Vojvodini, ki je takrat bila čisto na tleh. Zdaj — po povezavi in zreški pomoči pri reorganizaciji — se je tovarna v Adi, ki izdeluje umetne bruse, povzpela med vodilne gospodarske organizacije v tej občini.

LJUBLJANA — V Evropskem letu glasbe je lani Slovenija pripravila 47 prireditev in publikacij. Od teh sta bili dve v zamejstvu, osem jih je bilo vključenih v jugoslovanski program, ena — simpozij o Gallusu — v evropski.

LJUBLJANA — Cankarjev dom je imel lani 466.003 obiskovalcev in 1000 prireditev. Do konca leta so odplačali vse obveznosti gradnje doma. Fon-de za to so nabrali z vstopninami in prispevki domačih delovnih organizacij.

LJUBLJANA — Upokojenci bodo letos dobili za rekreacijo 7.000 din v enkratnem prejemku. (en dol=346 din).

PORTOROŽ — Primorska poje, revija pevskih zborov (letos že sedem-najsta), je začela sredi marca v Av-

ditoriju, v katerem je nastopalo prvih šest zborov. Letos bo na vseh prireditvah nastopilo 132 zborov s približno štiri tisoč pevci in pevskami. Primorska poje ima letos namen še posebej spominjati se 80-letnice smrti pesnika Simona Gregorčiča.

IDRIJA — Ob 500-letnici Idrije bodo v septembru različne slavnosti. Obenem bo proslavitev 110-letnici čipkarske šole. Računajo, da se danes s klekljanjem ukvarja okoli 2.000 žensk v Sloveniji. Na žalost pa odkup njihovih del vidno pada: na leto idrijska čipka odkupi okoli 100 kg surovih čipk.

LJUBLJANA — Zidava stanovanj v družbeni lasti je lani bila za 14% višja od one z leta 1984. Novih dokončanih stanovanj je bilo 5.023, vendar število ni presežalo onega iz leta 1983. Kljub temu je zidanje v Sloveniji na najnižji točki, če jo primerjamo z ostalimi republikami in pokrajinami v Jugoslaviji.

LJUBLJANA — Mleko se je podražilo: zdaj stane 120 din liter mleka s 3,2 odstotka maščobe. Mleko so prej prodajali v vrečkah z 2,8% maščobe; tega ni več na trgu.

UMRLI SO OD 13. DO 21. MARCA 1986:

LJUBLJANA — Angela Simončič roj. Poljanar, 88; Vlado Abram; Rudi Podkrajšek; Fani Gaber roj. Zupančič; Leopoldina Fiker roj. Eržen; Branko Šubič; Stanislav Šušteršič, 76; Leopold Gorjanc; Tončka Lampič; Marija Velikoverh roj. Eržen, 87; Anton Oven; Ivana Zajdela roj. Svetek; Anton Vidregar, 89; Cilka Zupančič, 94; Franc Barbič; Ela Azarov roj. Bahovec; Majda Sever; Terezija Kravanja roj. Gričar, 82; Ljiljana Pucko roj. Makše, 69; Helena Erjavec Medic; p. Benjamin Tomšič OFM; Uršula Božič roj. Zupančič; Franjo Oštarič; prof. dr. Vladimir Volovšek; Milotin Jesip; Marjeta Pirš roj. Pogačar; Jaka Sedej; Janez Plestenjak; Olga Stoviček roj. Vidrih; Alojz Zupet; Tomaž Šušteršič; Jože Zidanež; Angelca Kastelic roj. Bradač.

RAZNI KRAJI — Viki Ravnik-Zupan, Bled; Antonija Vodnik roj. Vidic, Snebrje; Leopold Golej, Celje; Janez Pišek, Vel. Ligojna; Stanislav Borjančič, Brezovica; Marija Gazvoda roj. Kramarič, Vojna vas; Betka Škedelj roj. Videtič, Rožni dol; Peter Erjavšek st. Bistričica pri Kamniku; Franciška Rejec roj. Kavčič, 81, Koper; Franc Lopatič, Krško; Anton Berlot, 89, Solkan; Anton Krevelj, Blanca; Alojz Ferlin, Artiče; Karolina Kralj, Bučka; Jože Geršek, Zagorje; Janez Čuč, Radeče; Anka Pečnik, Velenje; Francka Gašperlin roj. Križnar, Kranj; Rozalija Lenardič roj. Fakin, Beograd; Andrej Jelušič, Sežana; Ana Novak roj. Petkovšek, Drenov grič; Marija Ržek roj. Tegelj, Ravnik; Ivan Zefran, Metlika; Marija Javornik, Celje; Marija Škruba, Mozirje; Henrik Klobučar, 84, Brežice; Mimi Repnik, Vrhpolje pri Kamniku; Francka Blaznik, Pivka; Jože Podlogar, 52, Hrišica; Miha Gabrovšek, 84, Polhov Gradec.

Sestavljanje ter objavlanje takih tekstov, kot je Janov, brez navedenja vzročnosti, je za današnje pojme nekulturno dejanje, pa čeprav opisuje še tako nekulturne ali negativne osebnosti in dogodke, ker se tako v naši družbi le podaljšuje (ideološka) militantnost, ki bi jo že zdavnaj morali preseči. Zgodovinske in zgodovinske pisane so pri teh temah zaradi samocenzure (Kateri so vzroki zanjo?) popolnoma odpovedali. Pisanje o tabu temah je še vedno le v domeni nekaterih — preverjenih in tudi zato še kar mapej lezemo v vedno večjo vsesplošno krizo.

Hkrati moram izpostaviti, da moje pisanje ni nikakršen prispevek k rehabilitaciji škofa Rožmana, niti diskvalifikacija Janovega pisanja. Od eventualnih podobnih etiket se ogražujem. Te misli so le opombe na rob Janovemu prispevku, saj se z večino njegovih navedb strinjam, opozarjam pa le na veliko pomanjkljivost v njegovem tekstu, ki bi jo lahko na kratko navedel v vprašanju: Zakaj je škof Rožman leta 1941 reagiral tako, kot opisuje Ivan Jan in zakaj ni hotel sodelovati z osvobodilnim gibanjem?

Naslov „O resnični podobi škofa Rožmana“ je zato močno predimenzioniran.

Ljutomer, 14. 2. 1986

IVO ZAJDELA
LJUTOMER

SLOVENCİ V ARGENTINI

Osebnostne novice

Krsta: V soboto, 26. aprila, sta bila krščena v slovenski cerkvi Marije Pomagaj: Aleksander Jerončič, sin Renata in ge. Ane roj. Pergar. Za botra sta bila dr. Janko Brumen in gđ. Gričela Bartnik, krstil pa je Jože Škerbec; Andrej Peter Peršuh, sin Andreja in ge. Irene roj. Rezelj. Botrovala sta Miha Peršuh in ga. Marta Rezelj Zerovnikova.

Staršem iskrene čestitke!

Smrt: Ob zaključku lista smo dobili sporočilo, da je v torek, 29. t. m. nenadoma umrl v Buenos Airesu Dorijan Heller, velik dobrotnik našega lista in drugih slovenskih ustanov. Naj počiva v miru!

BUENOS AIRES

ZVEZA MATER IN ŽENA

Svoje poslovno leto smo začele 3. aprila s prvim četrtkom v mesecu; zaradi nekaterih ovir smo prekinile že običajne tradicionalne srede. Stopile smo v 20. leto obstoja. Z go. Pavlino Dobovškovo kot predsednico in z nekaterimi odbornicami že po več let smo po eni strani z veseljem napravile načrt za bodoče mesece, po drugi pa z žalostjo ugotovile, da nas je vedno manj, ki še lahko prihajamo na sestanke in delamo pri zvezi. Časi so se zelo spremenili, a potrebe so mogoče še večje kot prejšnja leta, saj skoraj presegajo zmogljivost zveze. Zvesta pravilom in načelom ter z upanjem na božjo pomoč se bomo z geslom „Vera in mir v varstvu naših družin“ potrudile za uspešnost dobrodelnih akcij in obenem bogatile duh in srce — kot doslej že 20 let!

Ravno to nam je leto za letom nudil msgr. Orehar, katerega na našem prvem letošnjem srečanju ni bilo več. Pogrešale smo njegovo osebno prisotnost, ki nam je vedno toliko pomenila! Njegovi modri napotki so podprli naše načrte in zagotovili uspeh dela. Počastile smo ga z vsem spoštovanjem z enominutnim molkom in očenamem za pokoj njegove plemenite duše, za drugo srečanje v maju pa je že določen spominski sestanek pod naslovom „40 let z msgr. Oreharjem“.

Nato pa smo pozdravile dr. Starca, ki je rad prišel med nas ter nam pri-

UMRL JE INŽ. JANEZ LOŽAR

V nedeljo 6. aprila t. l. je v bolnišnici v Belo Horizonte, glavnem mestu brazilske province Minas Gerais, od možganske kapi zadet umrl inž. Janez Ložar.

Rodil se je 11. maja 1913 — bil bi torej sedaj star 73 let — v poznani ljubljanski družini, lastnici gostilne „Pri kaplanu“ med Tromostovjem in Zmajskim mostom v Ljubljani.

Osnovno šolo je Janez Ložar obiskoval v domačem mestnem okraju, nato klasično gimnazijo, kjer je maturiral, na univerzi pa si je izbral elektrotehniško stroko in promoviral za inženirja elektrotehnike.

Po končanih akademskih izpitih je kot inženir dobil zaposlitev v takrat dobro znani tovarni pohištva v Duplicji pod Kamnikom in se kmalu uveljavil kot strokovnjak v svoji stroki.

Kot sin katoliške slovenske družine se je že v srednji šoli aktivno udeleževal dela v študentskih organizacijah, zlasti v Marijini kongregaciji, zanimala pa so ga tudi že druga vprašanja kot mpr. gospodarstvo in politika.

V letih, ko je Janez Ložar študiral na univerzi, je Boris Kidrič prišel v slovenski partiji obnovitveno gibanje in je kot izhodiščno točko izbral univerzo. S prikrijo komunistično akcijo je komunistična partija hotela zavzeti postojanke na univerzi in se na njih utrditi.

Na poti do tega cilja je pa zadel na močan odpor takrat sicer še majhne, toda zavedne skupine katoliških akademikov, med katerimi sta takoj od začetka bila brata Janez in Slavko Ložar (Slavko Ložar je diplomiral na pravni fakulteti ljubljanske univerze, bil častnik domobranske vojske, v maju 1945 vrnjen iz Vetrinja in ubit nekje v Sloveniji). V omenjeni skupini univerzitetnih študentov, ki so se odločili pomagati univ. prof. dr. Lambertu Ehrlichu, ko je kot duhovni vodja

Vnučkom in vnukinjam v argentinskem zdomstvu

O Jožefovem, tik preden se pri nas v Evropi začne pomlad, sem prejel pismo Zedinjene Slovenije: dva velika cveta — rdeč in plav — na treh zelenih listih, voščilne in pozdravne besede, napisane 1. januarja 1986 v vasi Córdoba med cordobskimi hribi... pod njimi pa otroških podpisov za celo košarico zgodnjega cvetja: zvončkov, trobentic, teloha, žefrana, vijolic, marjetic, mačic in narcis.

Vnuki in vnukinje mojega rodu Slovencev-izseljencev v Argentini, vaša misel name nepoznane-ga; misel vaših učiteljev in vzgojiteljev, na katere tudi jaz pogosto mislim z ljubeznijo, s hvaležnostjo, z najboljšimi željami: gani sta me, osvežili sta mi vez slovenstva, ki nas duži kljub neznanjskim zemljepisnim razdaljam.

Bili ste 24. kolonija, ki jo je v argentinskem poletju sprejel pod svojo streho Počitniški dom, imenovan po doktorju Rudolfu Hanzeliču. Poznal sem tega moža: Slovenca in duhovnika, ki je hodil pokonci in je daleč gledal. Zbrani iz raznih krajev Argentine ste se

pravil nekaj statistik in misli o naši mladini v slovenski skupnosti. Vsi namreč zaskrbljeno gledamo na njo, ker je zelo ogrožena in bi jo radi obvarovali negativnih vplivov. Živimo pač v velemestu in še v času velikih zmot! Zaenkrat ugotavlja predavatelj, ki je pregledal sezname šolskih otrok, srednješolcev, dekliških in fantovskih organizacij, ne kaže slabo. Velik procent ohranja vero in zavednost slovenskih družin. Prihaja na prireditve in se tudi aktivno udeležuje. Mladinskih pevskih zborov je npr. več kot pred leti. Bog daj še naprej tako! Veliko pridobijo, če ostanejo v naši skupnosti in mi starši smo mirnejši...

Dr. Starcu smo hvaležne za prvi obisk in trud med nami!

Zveza slovenskih mater in žena

BARILOCHE

V poletni sezoni je med drugimi gorniki dobila lepo priznanje tudi vrsta

nautili sonca in nadihali čistega zraka, naigrali, naprepevali in nasmajali ste se, spoznali se med sabo in se srečni vrtili domov. Jaz ne poznam dežele Córdoba in je ne bom nikdar videl; slišal sem, da je bolj suha, a da sredi po nji, blizu Doloresa, teče potoček. O njegovem šumenju in lesketanju boste sanjali — naj se njegova bistrina zrcali v vaših mladih očeh, kjerkoli boste! Naj živi v vas tamkaj sklenjeno otroško prijateljstvo, ki ga je utemeljila slovenska beseda vaših vodnikov in varuhov!

Letos jeseni bo tukaj na severni obali Jadranskega morja stopila moja vnukinja Kristen v prvi razred, a njen bratec Gabrijel v otroški vrtec. Onadva in njuni sovrstniki v zamejstvu, vi v argentinskem zdomstvu — vsi pa hkrati z otroki matične Slovenije ena sama rosna slovenska družina, ki naj raste iz zdravih korenin preteklosti veselo, pogumno in ponosno!

Opčine, 10. aprila 1986

Vinko Beličič

slovenskih planincev. Društvo gorniških vodnikov, ki deluje v tem turističnem mestu, je podelilo posebne diplome častnim članom društva, ki so s svojim delom ustvarili pravo podlago za razvoj in širjenje turizma in gorskega vodništva.

Počastjeni so bili pionirji gorništa Otto Meiling, Anselmo Weber in Carlos Sonntag, znana imena, poleg njih pa še Slovenci: Dinko Bertonec, Martin Jereb in Peter Štrukelj. Naj omenimo, da je bil Peter Štrukelj, predvojni priseljencec iz Primorske, prvi uradni gorski vodnik v Bariločah.

Diplome so izročili odlikovancem predsednik društva González in tajnik Tonček Arko. Zahvalil pa se je v imenu vseh slavljencev Dinko Bertonec, ki je vzpodbujal mlade gorske vodnike, da nadaljujejo njihovo delo. Dr. Vojko Arko pa je mladim predstavil kot zgled Društvo gorniških vodnikov iz Chamonixa in nevarnost komercializacije gorništa.

Gorsko vodništvo je pripomoglo, da se ljubezen do gora širi med Argentinci.

podjetju ZEMIG veliko bolj na severu, v hriboviti in suhi provinci Minas Gerais v mestu Belo Horizonte. Tu so mu kmalu priznali njegovo inženirsko diplomu iz Ljubljane. Tudi zaslužek je bil boljši, saj si je kmalu mogel kupiti precej veliko posestvo, kjer je gojil pokrajinske pridelke. Najel je delavce-domačine, jim sezidal lične, udobne stanovanjske hišice in se zelo čudil, ko so se čez nekaj časa spet preselili nazaj v svoje iz palmovih vej spleteno kolibe. Bil je zelo dober gospodar svojim delavcem in je z njimi ravnal prav po evanđeljski zapovedi.

Bil je bister opazovalec dogajanj okrog sebe in tudi v državi. Kadar in kjer je opazil kako pomanjkljivost v državni ali pokrajinski upravi, je takoj pisмено sporočil svoje proteste in pripombe z navesti za izboljšanje ma pristojno mesto: dopisoval si je z ministri in je npr. sedanjemu ministru za gospodarstvo dal nekaj zelo praktičnih in koristnih predlogov in dopolnitev k sedaj izvajaajoči se gospodarski reformi — „plan cruzado“. Nekaj njegovih pripomb in predlogov k tej reformi je dejansko bilo tudi praktično upoštevanih.

Vse do smrti je zelo skrbel za svoje nečake, otroke svojega brata Slavka, ki so ga komunisti ubili.

Zelo je podpiral slovenske ustanove in zlasti slovenski zdomski tisk. Bil je naroben na vse slovenske publikacije, ki jih je zasledil kjerkoli po svetu, in jih tudi redno plačeval.

Ker je bil tujec v svoji okolici, bi človek mislil, da ga ljudje niti niso poznali. Pa ga je k zadnjem počitku spremlilo nekaj čez sto ljudi; pogrebne molitve je opravil salezijanski duhovnik, kamor je ob nedeljah in praznikih zahajal k maši.

Želimo mu mirnega počitka doma pri Očetu, njegovemu bratu, sestram in sorodnikom pa izrekamo maše občuteno sožalje!

M. D.

MALI OGLASI

Advokati

dr. Andrej Fink — uradni prevajalec za slovenščino — Larrea 929, prtlj. A, Capital - T. E. 84-2163 - torek in četrtek od 18 do 20.

Arhitekti

arh. Jure Vombergar — Načrti za gradnje, opreme, dekoracije — Av. Gaona 2776 - 1706 Haedo T. E. 659-1413

Gospodarstvo

Lavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127

Kreditna zadruga SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574. 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Pod zaglavjem MALI OGLASI nudimo slovenskim podjetnikom, trgovcem, profesionalcem in drugim, da lahko dalj časa in poceni oglašuje v našem listu.

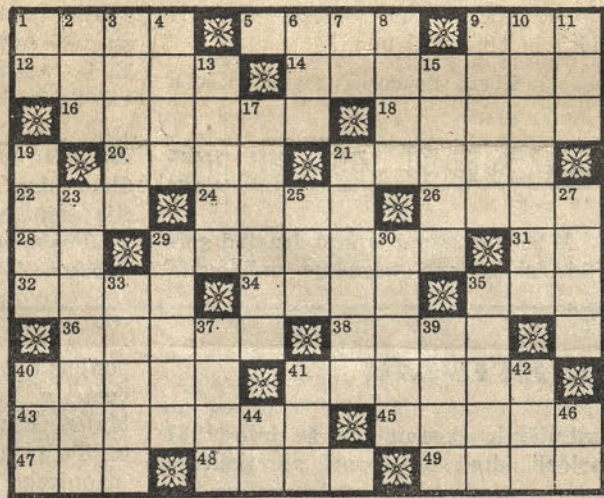
Cena največ štirih vrstic A 2 za enkratno objavo, za ves mesec — 4 številke — A 6.

PRIDOBIVAJTE NOVE NAROČNIKE!

KRIZANKA ŠT. 11

Vodoravno: 1. Tovarna športnega orodja v Sloveniji; 5. skladateljevo delo; 9. dvojica; 12. poplava; 14. določen z imenom; 16. natlači; 18. ptica; 20. na kakšen način; 21. del narodne noše; 22. del dneva; 24. utesnjeni; 26. pribežališče; 28. pritrilnica; 29. umrli slovenski izseljenski duhovnik v Argentini; 31. časovni oz. zaimpek; 32. prevozno sredstvo; 34. šport; 35. takšen; 36. oprsje; 38. rumenorjav; 40. sem obešen; 41. oseba iz znanega Finžgarjevega romana; 43. nositi notri; 45. član naroda brez stalnega bivališča; 47. zvarek; 48. pravkar narejena; 49. slovenska reka.

Navpično: 1. vrsta pesnitve; 2. plačilo (starinsko); 3. napad; 4. domača značilna obleka; 6. ime slovenske plesalke; 7. ra-

zum; 8. sestanki; 9. izgubljen bitka; 10. ena od celin; 11. dalmatinski otok žalostnega spomina; 13. poboj; 15. neke vrste; 17. izguba spomina; 19. potreba; 21. iz cinka; 23. pokrajina brez gora; 25. nihi; 44. kazalni zaimek; vprašalni zaimek; 27. ja-

sa; 29. greš; 30. zelo kugljevna bitka; 31. lesni obrtnik; 35. velika skupina; 37. zdravilna rastlina; 39. ljubezen; 40. trije enakih soglasniki; 42. duh mrtvega pri starih Slovpokrajina brez gora; 25. nihi; 44. kazalni zaimek; vprašalni zaimek; 27. ja-

So že v veljavi

nove in zvišane socialne podpore, ki jih nudi svojim članom

MUTUAL SLOGA

Glavna pisarna: Bm. Mitre 97 - Ramos Mejia - Tel. 658-6574 in 654-6438 in podružnice v Slovenskem domu v San Martinu, v Hladnikovem domu v Slovenski vasi in na Slovenski pristavi v Castelarju.

Če imate skozi 3 mesece vloženi v navadni hranilni vlogi (tremutno na 28% letnih obrestih) vsaj A 50.- si pridobite pravico do A 500.- podpore v primeru uradno priznane stalne in popolne nesposobnosti za delo, ali pa v primeru smrti. Ako imate isto naložbo skozi eno leto, pa si pridobite pravico do A 200.- podpore ob poroki ali rojstvu in A 100.- podpore ob zaključku uradno priznane srednje šole. Ker je za vsako podporo predpisana čakalna doba (3 mesece oz. 1 leto), ne odlašajte, ampak uredite svoje račune v SLOGI, da si boste tudi vi čimprej pridobili pravico do teh podpor. Če še niste včlanjeni v to našo združeno družino, ne odlašajte več! Pridružite se nam! Več ko nas bo, bolj si bomo lahko pomagali!

V SLOGI JE MOČ!

Slovinci v Evropi

Stuttgart: Delavec Blažič je kupil leta 1983 zvon za šmarogorsko cerkev. Peter Kajžer je posnel zanimiv film o vltvanju, prevozu in blagoslovitvi zvona na šmarni gori, ki so ga sedaj pokazali rojakom.

Belgija: Društvo Slomšek je imelo svoj občni zbor. Novi predsednik je Stane Revinšek. Večina članov odbora je šla skozi slovensko šolo in govorijo slovensko.

Francija: V Parizu so Italijani v okviru kulturnega centra predstavili mesto Trst, pri katerem so Slovence popolnoma ignorirali. Zaradi protesta so končno priredili večer v Centre Pompidou. Na tem so govorili Boris Pahor, pisatelj Tomiza, Marko Kravos, A. Lokar in Jože Pirjevec. Pavle Merku je predstavil skladatelja Marija Ko-

goja, Marc Alyn pa je bral lepo prevedene Kosovelove poezije.

München: Pustovanje je lepo izpadlo; udeležilo se ga je nad 350 rojakov. Za prijetno vzdušje so poskrbele družabne igre, harmonikarji, rajanje otrok, in pa Landekarjev kvintet, ki je igral slovenske melodije.

Francija: Društvo Slovencev je 2. marca pripravilo v Domu Prešernovo proslavo. O pesniku je govorila ga. Verena Koršič-Zorno, nato pa so ob skioptičnih slikah recitatorji — med njimi je bil tudi Janez Zorec — podali ves Krst pri Savici.

ZDA

Člani Belokranjskega kluba v Euclidu so praznovali Martinovanje, obenem pa tudi 20-letnico obstoja kluba. Dejak in žena sta izročila sliko o vinski trgatvi v Beli Krajini Viktorju Tomcu, župniku pri Mariji Vnebovzeti v Collinwoodu, saj je belokranjski rojak. Obenem sta tudi poklonila spominske sodčke vsem gostom.

Ameriška domovina pretiskuje iz „Naše luči“ članek o potovanju škofa Vekoslava Grmicha v Zahodno Nemčijo. Med drugim pravi, da Grmič ne razlikuje med domovino in režimom in tudi ne med sovražnim in kritičnim poročanjem. Naša luč oporeka Grmičevim besedam, ko opominja zvestobo socialistični družbi in socialističnim vrednotam, ker misli da mora kristjana zdomca to zaboleti, ker je moral ravno zaradi teh „vrednot“ zapustiti domovino.

V ZDA so organizirali podporo dijakom na slovenski gimnaziji v Celovcu. Pogoji za podporo so: dijak mora biti zaveden Slovenec, dober katoličan in iz revne družine. Tako skrbijo za inteligenco, ki bo nekoč vodila koroške Slovence v duhovnem kulturnem, političnem in gospodarskem življenju.

OBVESTILA ESLOVENIA LIBRE

SOBOTA, 3. maja:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri. Občni zbor SKA ob 16.30 v mali dvorani Slovenske hiše.

NEDELJA, 4. maja:

Obletnica Slov. doma v Carapachayu s celodnevno prireditvijo.

ČETRTEK, 8. maja:

Zveza slov. mater in žena ima spominski sestanek „40 let z msgr. Oreharjem“ ob 17 v Slovenski hiši.

Seja izvršnega odbora Zedinjene Slovenije ob 20. uri.

SOBOTA, 10. maja:

Visokošolski tečaj ob 16. uri v Slovenski hiši.

NEDELJA, 11. maja:

Slovensko romanje v Luján.

SOBOTA, 17. maja:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri. „...ples“ RASTI XV v Slomškovem domu s sodelovanjem Magnuma.

NEDELJA, 18. maja:

Obletnica Slovenskega doma v San Martinu s celodnevno prireditvijo.

SREDA, 21. maja:

Sestanek lige žena-mati v San Martinu ob 18.30.

SOBOTA, 24. maja:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 25. maja:

Žegnanje pri Mariji Pomagaj.

„Svobodna Slovenija“ ima na razpolago vsakotedensko športno prilogo „Dela“ od leta 1981 dalje. Če koga zanimajo, jih dobi na posodo v uredništvu.

Poravnajte naročnino!

SLOVENSKI DOM CARAPACHAY

V NEDELJO, 4. MAJA

26. obletnica ustanovitve Doma

CELODNEVNA PRIREDITEV

ob 11.00 sv. maša za vse žive in mrtve člane Doma.
ob 12.30 skupno kosilo
ob 16.00 kulturni program
nato prosta zabava

Sodeluje SLOVENSKI INSTRUMENTALNI ANSAMBEL

Rojaki in prijatelji Doma, lepo vabljeni.

Slovenski dom v San Martinu

bo v nedeljo 18. maja praznoval svojo

26. OBLETNICO USTANOVITVE DOMA

s celodnevni slavjem

ob 11.30 slovesna sveta maša

ob 13.00 skupno kosilo

ob 15.30 kulturni program in slavnostni govor arh. Jurija Vombergarja

Nato prosta zabava

s sodelovanjem orkestra Slovenskega ansambla

Leпо vabljeni vsi rojaki!

nesebičnosti. Počakal je in dal ženi časa in prilike, da se poglubi v to lepo izjavo in preudari nje jedro in dalekosežnost.

Potem je pravil: „Snoči smo sklepali, da priredi ‚Struna‘ svojo prvo letošnjo veselico na binokšni ponedeljek v čast botrom, botricam in birmancem. Moj predlog! Birmancem v spremstvu staršev ali botrov prost vstop — moj predlog! Pijača seveda v lastni režiji! Vse dame v šotorih okrašene z makovimi cveti — moj predlog! Odbor je bil navdušen, na ramena so me dvignili in nosili po vsej gostilni, tako so jih pogrele moje ideje.“

„Samo peti ne smete preveč,“ je opozorila Jerajeva, „petje moti kupčijo.“

„Tisto bodi moja skrb! Oder za pevce pride v kot za verando; kdor bo hotel poslušati, bo šel tja — na vrt do šotorov se pevcev ne bo slišalo.“

„Pa veš, šotor s šampanjcem bo moj,“ je ukrenila Jerajeva in pogovor se je pletel naprej in pozabljen je bil močnik, pokopan prepri spričo višjih nalog in ciljev in malenkostna zadeva piškavih domačih financ je prišla le še toliko v razgovor, da je obljubil gospod Jeraj, da prime šefa za prednjem.

„Slabi časi,“ je tolažila Jerajeva, „pa pridejo boljše!“ — in ji je švignilo po glavi, da res treba boljših časov, dokaj boljših, kajti skrivnega dolga pri modistki in pri zlatarju in drugih kljuk je bilo že toliko, da jih skoraj ne bo več moči skrivati pred možem, in potem bo joj in polom. Pa je stresla glavo in si v mislih rekla: „Bo že!“

V tem času, ko sta se oče in mati ukvarjala s prospedom prepotrebne družine „Strune“, se je zunaj v kuhinji pečala stara Jera z njenim edini sinom Milanom.

Najprej ga je napašla, odstopivša mu svoj del močnika. Saj ona je žive la največ le ob mlečni kavi, ki pa je imela kavo le v imenu, v resnici jo je nadomeščala cikorija. Vmes ga je izpraševala, kako je bilo dopoldne v šoli. Jedel je in pravil, da je bil vprašan iz slovnice, pa je znal in zato da je smel iti po vodo in zbrisati tablo, kar štejejo v šoli za najvišje odlikovanje. — „Pa si jo snažno zbrisal?“ je skrbelo Jero. On pa je bil v svojem pripovedovanju že pri telovadbi: sam je splezal do vrha droga! — „Otrok, lepo te prosim, pazi, da mi ne padeš pri plezanju, dobro se drži!“ ga je opozarjala Jera. — „Ne, kaj dandanes vse počno z otroki!“ — Še je pravil, da je Kocmurjev Stanko prinesel v šolo metu-lja. — „Stako je malopridnež, nič ne maram, da se z njim družiš,“ je odločila Jera.

Potem je zapazila, da je Milan izgubil pri telovniku gumb, izpraševala ga je podrobno, kje ga je zasejal in kako, pa Milan ga ni bil niti pogrešil. Slekkel je telovnik in Jera je s precejšnjim trudom vdela v šivanko nit — trud je bil zato tolikšen, ker je vdevati pomagal Milan — in vzela je s police škatlo, tam notri je bila bogata zaloga gumbov, izbrala je tistega, ki je bil ne dosti, pa vendar razmeroma najbolj podoben ostalim, in ga prišila.

FRAN MILČINSKI

Ptički brez gnezda

Mežikala je in stresala glavo in se vmes gugal na sprednjih dveh nogah stola. Potem je vzdihnila in na mah ustavila guganje, nepremično sedela, mižala in molčala. — pretresljiva slika po krivem preganjanju nedolžnosti!

Jeraj si je za spremembo odločil precejšen kos skorje. „Ali ti je treba tako dragega klobuka, ljudje se delajo norca, šestdeset kron je gotovo stal! Saj nisi vladna svētница, ampak žena pisarniškega uradnika.“

„Oh tisti klobuk, celih dvajset kron me je stal!“

„Kdo ti bo verjel! Tomazinka mi je pravila, da ga je videl v prodajalni, preden je bil prodan, in so zanj zahtevali šestdeset kron.“

„Jaz sem dala le dvajset kron, ker sem priporočala, prodajalno še drugim damam.“ — Gospa Jerajeva se to pot ni dosti zlagala, kajti res ni dala več nego dvajset kron, dočim jih je štiri-deset ostala dolžna.

Gospod Jeraj je zapazil, kako divja je videti s prsti razorana struca; vzel je nož, odrezal takšen kos, da je dobil kruh zopet krščansko lice, in ga natepal. Tako je imela beseda Jerajeva.

„Moj dragec, drugod tudi ne prebijejo ob tej dragini! Reci šefu, naj ti zviša plačo! Ali pa morda želiš, da grem jaz za postrežnico, ne?“

Jeraj je odkimal z glavo in iz pol-

nih ust nekaj zamrmral. Ne, šefa ne more venomer privijati, zadnjič ga je ob novem letu in takrat izdatno — tega je komaj tri mesece.

Jerajeva je krenila na druga pota. „Koliko jih je, da jim ne zadošča plača, pa si poiščejo pač še postrani kaj zaslužka. Ne? V kaki trgovini za nekaj ur ali pa v kakem društvu, seveda v takem, ki kaj plača...“

Jeraj je sklenil, da se naj vsaj kruha. Odrezal si ga je še en kos, se usedel k mizi, da ne bi drobil po tleh, in jedel.

Jerajeva je nadaljevala. „Veš, nekaj sto kron nagrade bi ti ‚Struna‘ lahko dajala vsako leto.“ (Jeraj je moško odklonil ponudeno nagrado z odločno kretljivo glavo.) „Saj ni treba, da ti jih dajo kot plačo, naj ti jih naklonijo kot častno darilo, na primer v cekinih, prilepljenih na zametasti plošči. Čisto lahko bi to storili. Ne bodo izlepa dobili drugega osla, ki bi jim zastojnjo delal kakor ti.“

Čim bolj je postajal sit, tem manj je bil siten gospod Jeraj. Pohvala iz ženinih ust ga je prijazno božala; imel pa je polna usta in ni mogel nič reči, pa je skomizgnil z rameni, češ, storil sem le svojo narodno dolžnost.

„Kaj je bila ‚Struna‘ prej in kaj je zdaj! En dolgočasen koncert so imeli vsak post, da so miši z njim preganjali iz dvorane, in kake tri pogrebe

(12)